

OKTÓBER – MESIAC POVEDOMIA O DYSLEXII

Zdroj: www.lexercise.com

Čo je dyslexia?

- dyslexia je špecifická vývinová porucha učenia
- ide o vrodenú poruchu, ktorej prejavy sa naplno prejavujú v školskom veku pri výučbe čítania
- mozog pri čítaní pracuje odlišne u osôb s dyslexiou ako u čitateľov bez dyslexie
- je to celoživotná porucha, z ktorej nie je možné vyliečiť sa (pretrváva do dospelosti)
- jadrom dyslexie sú fonologické deficity v jazykovom systéme jednotlivca (ťažkosti vo fonematickom uvedomovaní, v rýchlosti verbálneho spracovania a v pracovnej pamäti)
- má rôzne sprievodné prejavy, ako sú ťažkosti v zrakovom, sluchovom a motorickom spracovaní, ale tie sa neprejavujú u všetkých dyslektikov, preto tieto ťažkosti nedefinujú dyslexiu

Čo vieme o histórii dyslexie?

- ako prvý popísal symptómy dyslexie v roku 1877 Adolf Kussmaul a nazval ju „slovnou slepotou“
- pojem dyslexia prvýkrát použil nemecký očný lekár Rudolf Berlin v roku 1887, pričom týmto pojmom označoval dospelých pacientov, ktorí trpeli poškodením alebo ochorením mozgu
- v roku 1895 Pringle Morgan prvýkrát popísal kazuistiku 14-ročného chlapca, ktorý sa nedokázal naučiť čítať napriek dobrému intelektu

Aký je výskyt dyslexie?

- 4 – 8 % školskej populácie trpí dyslexiou, čo znamená, že v každej triede, kde je 20 detí môže byť jedno dieťa s dyslexiou
- na Slovensku podľa štatistickej ročen-

ky CVTI SR bolo integrovaných 14 342 žiakov, čo je zhruba 3,2 %

Je dyslexia dedičná?

- ťažkosti s osvojovaním si čítania v školskom veku u jedného z rodičov či súrodencov dieťaťa sú rizikovým faktorom, a to i napriek tomu, že rodič dieťaťa nebol v detstve nikdy diagnostikovaný
- ak jeden z rodičov trpí dyslexiou riziko vzniku dyslexie u dieťaťa je 4-násobne vyššie ako u detí bez rodinného rizika dyslexie

Ako sa prejavuje dyslexia?

- medzi typické príznaky patrí zdĺhavé a sťažené osvojovanie techniky čítania, pomalé tempo pri čítaní a chybovosť pri čítaní („lúštenie“ dlhých slov, komolenie slov, domýšľanie slov na základe kontextu, časté sú sebaopravy vlastných chýb)
- v slovenčine sa osoby s ľahkou, resp. stredne ťažkou dyslexiou naučia nakoniec plynulo čítať, avšak ťažkosti sa môžu prejavovať v rýchlosti čítania, v porozumení čítanému, či v pravopise (vynechávanie písmen, zabúdanie diakritických znamienok – dĺžne, mäkčene, správne písanie i/í a y/ý)
- problémy v technike čítania (pomalé tempo a vysoká chybovosť), ako i ťažkosti s porozumením prečítaného výrazne sťažujú proces učenia, kde sa vyžaduje samostatné učenie čítaním textov (čo sa naplno prejaví na druhom stupni ZŠ, na SŠ a VŠ)

Dá sa dyslexia rozpoznať ešte pred nástupom do školy?

- signály dyslexie sú prítomné už od raného veku, avšak rodičia ich nie vždy vedú dostatočne rozpoznať
- medzi tieto signály patria:
 - **oneskorený vývin reči** v zmysle oneskoreného nástupu prvých slov;
 - **v 2 rokoch** slabšie porozumenie reči a dlhšie pretrvávajúca nezrozumiteľná, resp. horšie zrozumiteľná reč dieťaťa, v reči detí sú prítomné atypické vzorce zjednodušovania slov, ktoré sa nevyskytujú u iných detí;
 - **v 3 – 4 rokoch** gramatické chyby v reči a slabšia slovná zásoba v porovnaní s rovesníkmi

• **v 5 rokoch** vieme rozpoznať signály (tzv. prekurzory) prostredníctvom špeciálnych testov, ktoré hodnotia, napr. fonematické uvedomovanie, rýchle menovanie zautomatizovaných slov, či úroveň poznania písmen)

Dieťa by pred nástupom do školy malo vedieť:

- vytlieskať slovo na slabiky,
- spojiť vyslabikované slovo,
- vyčleniť prvú hlásku v slove a spojiť krátke vyhláskované slovo (napr. D-O-M) do cieľového slova (dom),
- súvisle prerozprávať jednoduchý príbeh, či rozprávku,
- prejavovať záujem o písmená,
- poznať písmená, ktoré obsahuje jeho meno a vedieť ich napísať tak, aby boli čitateľné pre cudziu osobu,
- zarecitovať krátku básničku,
- malo by mať čistú artikuláciu (vedieť vyslovovať správne všetky hlásky slovenského jazyka).

Aké sú následky dyslexie?

• ak dieťa s dyslexiou nedostáva odbornú pomoc, existuje riziko vzniku sekundárnych sociálnych a emocionálnych dôsledkov, ktoré môžu pretrvávať aj v dospelosti v podobe depresie, úzkosti, negatívneho sebahodnotenia, pozornosťných deficitov či problémov v správaní

• výskumy v zahraničí ukazujú, že 50 % mladých väzňov má dyslexiu, 60 % má narušený vývin reči a až 2/3 majú ťažkosti s porozumením čítanému

Kto a ako vie deťom s dyslexiou pomôcť?

• dyslexia postihuje jazykové schopnosti, pretože čítanie a písanie sú jazykovej povahy, tzn. že dieťa potrebuje interdisciplinárny prístup (pomoc psychológa, logopéda a špeciálneho pedagóga)

• psychológ hodnotí intelektové schopnosti, logopéd hodnotí a stimuluje jazykové schopnosti, špeciálny pedagóg pomáha pri reedukácii čítania a písania a nejazykových schopností (napr. pozornosťné deficity)

• dieťa s dyslexiou dokáže zvládnuť učivo ako ostatné deti, len potrebuje dlhší čas a iné metódy učenia

• iný spôsob učenia znamená, že pri učení je potrebné použiť multisenzorický prístup

(sprístupniť učivo viacerými cestami – cez hovorené, počuté, videné) a posilniť fonologické a jazykové schopnosti

• dieťa sa musí naučiť efektívne stratégie učenia, t. j. ako pracovať s textom pri čítaní/písaní, aby to zvládlo za čo najkratší čas

• jedna efektívna metóda, či prístup k dyslexii neexistuje (existuje viacero účinných prístupov)

• medzinárodná asociácia dyslexie (IDA) preto zadefinovala tie oblasti, ktoré efektívne terapie založené na dôkazoch musia zahŕňať (tréning fonematického uvedomovania, nácvik a upevňovanie grafém, technika čítania, rozvíjanie jazykových schopností v morfológicko-syntaktickej a lexikálno-sémantickej rovine)

• prístupy, ktoré nezahŕňajú stimuláciu týchto oblastí sa považujú za podporné, či alternatívne

Medzi najčastejšie

MÝTY O DYSLEXII patria:

1. Dyslektické deti sú lenivé a hlúpe, nesnažia sa a preto sú neúspešné.
2. Dieťa s dyslexiou nemôže študovať na gymnáziu, či vysokej škole.
3. Dyslexiou trpia len ľaváci a deti so skríženou lateralitou.
4. Medzi najtypickejšie prejavy dyslexie patria zrkadlové zámery písmen, napr. zamieňanie písmen b/d.
5. Z dyslexie deti vyrastú.
6. Deťom s dyslexiou účinne pomáhajú motorické cvičenia, farebné fólie či sluchový tréning.
7. Dyslektické deti sa naučia čítať tak, že budú viac a viac čítať.
8. Analyticko-syntetická metóda výučby čítania nie je vhodnou metódou, dyslektickým deťom pomôže nácvik čítania prostredníctvom iných metód.
9. Deti pred nástupom do školy by nemali spoznávať písmená a vedieť čítať, lebo sa budú v prvom ročníku nudiť.
10. Dyslexia je nálepka, za ktorú sa treba hanbiť.

Užitočné stránky:

<https://dyslexiaida.org/>

<https://www.bdadyslexia.org.uk/>

<https://www.understood.org/>

Spracovala: **Mgr. Martina Zubáková, PhD.**

Katedra logopédie PdF UK, SCŠPP Inštitút detskej reči